

Arbeid med prosjektet har gitt personalet økt bevissthet og ansvarsfølelse i forhold til viktigheten av å tilby varierte bevegelsesmuligheter inne. Vi vet at barna tilbringer mest tid her og at motorisk læring antas å være fundamentalt i barns utvikling (Fjørtoft, 2018, Kleppe et al., 2020). Sanderud og Gurholts (2014) begrep *nysgjerrig lek*, sammen med Waters' (2017) utdypning av Gibsons *affordance* ble nyttige perspektiver å ha med seg.

Fra begynnelsen av året har det fysiske miljøet vært godt tilrettelagt for løping og bevegelser som kan foregå på bakkeplan. Store madrasser gjorde det trygt og behagelig å ligge eller rulle. De var også en variasjon til det ellers harde gulvet, og utfordret barnas balanse. En liten plastsklie med stige-trinn var det eneste elementet med litt høyde. I vinter ble vi plutselig usikre;

Skapte vi en kultur for å tilrettelegge det fysiske miljøet på avdelingen, slik at det passet til *vår idé* om ett-åringers behov? Hvordan begrunnet vi egentlig det vi gjorde? Hadde vi begynt å beskytte de yngste barna mot alt som kunne gi dem motstand og utfordringer? Hvilket barnesyn gjenspeilet seg i miljøet vårt?

Vi hadde fra starten av året hatt et liberalt forhold til hvordan barna brukte det fysiske miljøet og det har vært bred enighet om å tillate løping og klatring på bord og stoler. I vinter var dette i perioder den eneste tilgjengelige klatremuligheten både inne og ute. Rammeplanens kapittel om livsmestring og helse sier at barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted for barna (Kunnskapsdepartementet, 2017). Dette kan knyttes opp mot positiv psykologi og utfordringspedagogikk, som handler om å identifisere og bygge opp barnas sterkeste kvaliteter. Fra et mangelperspektiv vil man se etter svakheter å forbedre (Roland & Evertsen-Stanghelle, 2018). Med dette i tankene ble denne problemstillingen formulert:

Hvordan kan vi skape et motorisk utfordrende miljø, som styrker relasjonene mellom ettåringene? Etter noen måneder med arbeid omkring dette temaet, har vi omformulert problemstillingen til:

Bilde av det fysiske miljøet før utviklingsprosjektet

Hvordan kan tilrettelegging for differensierte motoriske utfordringer i innemiljøet bidra til nysgjerrig lek for de yngste barna?

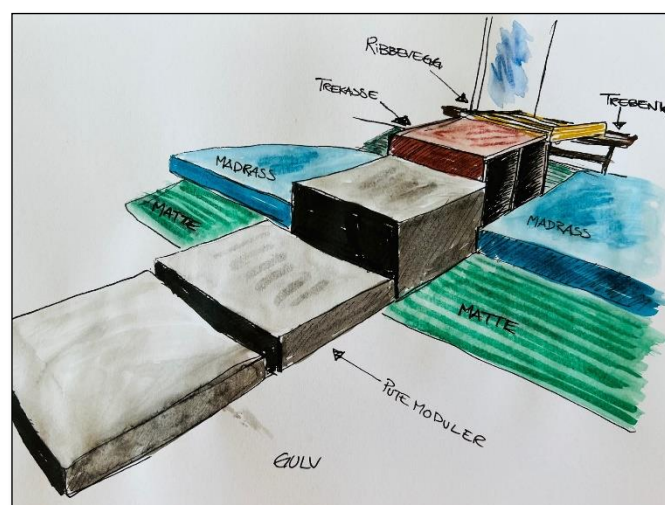
Sanderud og Gurholt (2014) introduserer begrepet *nysgjerrig lek* som et alternativ til risikolek. *Risikolek* defineres som «spennende og utfordrende lek som involverer usikkerhet og risiko for fysisk skade,» og kategoriseres ut i fra hva barna gjør, for eksempel lek med store høyder, sammenstøt og lignende (Kleppe et al., 2017; Sandseter, 2007). Vi ville bruke *nysgjerrig lek*, da dette begrepet vektlegger barnas (kroppslige) utforskning av seg selv, deres fysiske verden og de menneskelige og materielle omgivelsene deres. Nysgjerrighet er drivkraften, ikke nødvendigvis spenningsøking og risiko. Vi så det som en nyttig nyansering i forhold til arbeidet med de yngste barna. Det dreier seg om en mental tilstand, og inkluderer aktiviteter som ikke nødvendigvis faller innenfor risikolekens definisjon.

På småbarnsavdelingene har vi mulighet til å stimulere barnas motoriske læring på et tidlig stadium og slik gi dem bredt erfaringsgrunnlag for videre utvikling (Moser, 2018, s. 150). Vi måtte differensiere oppgaver og vanskelighetsgrader, som er prinsipper for tilpasset opplæring (Berg, 2018).

Det ene lekerommet ble analysert og vurdert opp mot affordanseteori og motoriske bevegelseskategorier (Maude, 2010, s. 106). *Affordance* blir av Sanderud og Gurholt (2014, s.6) forklart som samspillet mellom aktøren og (det fysiske) miljøet idet en handling finner sted. Hva det er som inviterer til og utløser handling. De viser også til begrepet *ability* for å synliggjøre barnets forutsetninger. Sammen sørger *affordance* og *ability* for at handling utvikles.

Kontrastpar var et kjent verktøy for å kartlegge variasjon i det fysiske miljøet. Fredens (2019) trekker frem motsetninger som nøkkelen til enhetstenkingen, som ser læring som et komplekst samspill mellom hjerne, kropp og omverden. Fugelli og Ingstad (2009, s. 148) er inne på noe av det samme med begrepet «body ecologic». Dette har bakgrunn i asiatisk medisin og synet på balanse mellom kropp og natur. Begrepspar som varm-kald og tørr-fuktig brukes her for å beskrive balanse, eller mangel på dette, ved sykdom.

Rommet oppfylte mange motoriske behov, men barna brukte det lite og de ansatte fordelte seg heller i rommene barna brukte. Hva var årsaken til dette, og hvordan kunne vi gjøre noe med det? Hvordan kunne vi vekke barnas nysgjerrighet og kroppslige utforskertrang?

Illustrasjon av de første klatreelementene

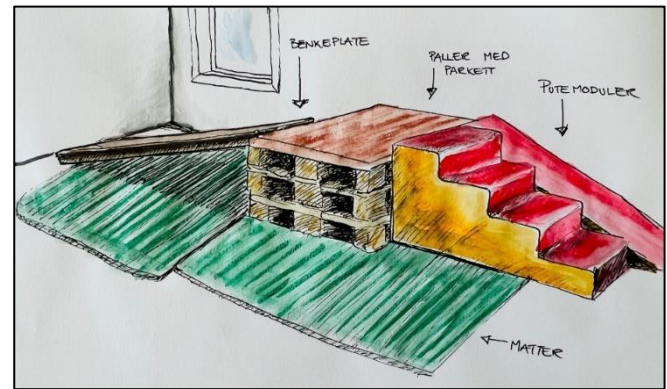
Vi gikk videre og kartla kontraster som mykt og hardt, tungt og lett. Vi oppdaget at høyde var en dårlig utnyttet ressurs i rommet og prøvde oss frem med klatreelementer i høyden, men nå glemte vi tilretteleggingen. Vi hadde lavt/flatt og kjempehøyt. Lave områder ble kjedelige og de høye elementene for krevende. Barnegruppen består ikke av

ytterpunkter, derfor må det fysiske miljøet tilrettelegges for at alle skal kunne oppleve mestring og *flow*, følelsen av balanse mellom utfordringer og ferdigheter (s.22; Størksen et al. 2018, s. 198; Sandseter, 2018).

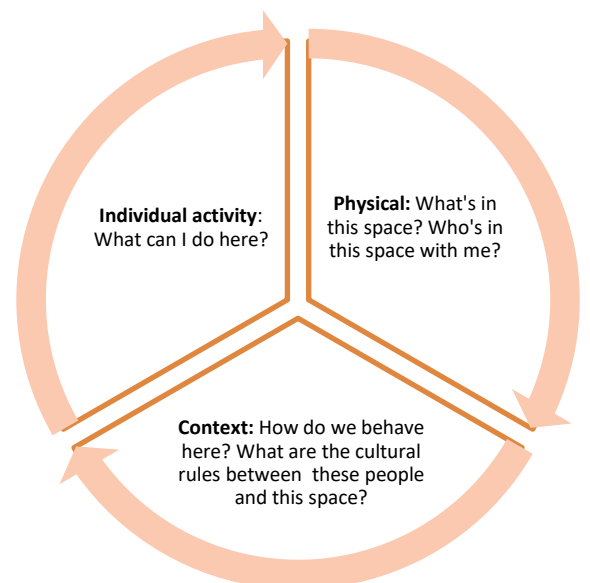
Det har vært viktig å se hvordan alle barna brukte rommet: alene eller sammen med andre, og hvordan besøk fra andre avdelinger påvirket handlingene. De litt eldre barna fra Tellus kunne være en nyttig ressurs som inspirerte til nye handlinger. Samtidig foregikk leken med høyere tempo og lydnivå som resulterte i at de mer forsiktige barna trakk seg unna eller ble passive. Waters (2017) har en mer enhetlig tilnærming til *affordance*-teorien og inkluderer sosiokulturelle sammenhenger. Dette gir bredere forståelse for barnas atferd. I hennes modell inkluderes forhold som hva og hvem som er i rommet, forståelse og erfaringer og (voksnes) forventninger og regler. Dette henger sammen med begrepet psykomotorikk, som dreier seg om sammenhenger mellom sensoriske erfaringer og psykiske, sosiale og motoriske prosesser.

Ofte var det små justeringer som trengtes. At døren alltid var åpen, gjorde rommet tilgjengelig. Å gi de yngste barna mulighet til å være der i mindre grupper gjorde dem mer aktive og utforskende. En annen form for tilrettelegging kunne være å bygge opp nivåer i flere ulike høyder. Flere barn torde nå å hoppe ned på madrassen. Gleden over å mestre, også uten å være avhengig av en hånd å holde i, var stor! Selv om de ansatte i disse tilfellene ikke gav støtte ved å være fysisk involvert i leken, hadde det betydning at vi var nær, anerkjente og satte ord på opplevelsen for barna.

Nærværende og oppmerksomme voksne, signifikante andre, er forutsetninger for barns trivsel (Osnes, 2021, s. 136). Den nysgjerrige leken på klatrerommet gav oss nye og flere

Illustrasjon av tilpasset klatreelement..

Waters' forenklete modell av «the interactional affordance of a space» (Waters 2013, sitert i Waters, 2017, s. 52)

muligheter til fysisk omsorgsutøvelse (Lund, 2017; Neumann, 2017; Evertsen-Stanghelle, 2018, s.88). I de tilfellene mimikk, blikkontakt eller verbal oppmuntring ikke var nok, kunne berøring gi trøst, støtte og trygghet. Det gjør disse aktivitetene så viktig, og er bare en av grunnene til at også de yngste barna i barnehagen også bør utsettes for spenning og risiko på egne premisser. Vi ser også at

Barnas tog med gåvogn, dukkevogn og trillekoffert.

ansattes engasjement i barnas utforskning øker barnas deltagelse og utholdenhet i leken (Kippe et al., 2021; Osnes & Skaug, 2015; Pedersen og Moe, 2020). Utfordrende aktiviteter stimulerer læring, utvikling, mestingsopplevelse, og i det rette miljøet; robusthet og evne til hensiktsmessige strategier for å håndtere nederlag (Roland & Evertsen-Stanghelle, 2018) Forskning tyder på at overbeskyttelse i barndommen kan gi økt mulighet for angst i ungdom eller voksen alder (Kleppe, et al., 2020). De argumenterer også for den risikofylte lekens mulige positive sammenheng med fysisk aktivitet og dette gjelder nok også for de yngste barnas *nysgjerrige lek*.

Særlig i arbeidet med de aller yngste barna, farges det pedagogiske arbeidet av personene som jobber der. De yngste barnas uttrykksmåter gir større rom for tolkning enn hos de eldre og mer verbale. Bevisste og ubevisste prosesser påvirker persepsjonen og gjør at vi tar avgjørelser og skaper begrensninger man ikke på forhånd vet konsekvensene av (Fredens, 2019, s. 97; Waters, 2017). Vi har oppdaget at vi skapte begrensninger ved å «passe på» at ikke barna tok med seg leker inn på klatrerrommet. De kunne være vonde å falle på og ble ofte kastet rundt, var tanken bak.

Da vi introduserte platået med ramper, filmet vi barnas reaksjoner. En gutt forsvant ut og kom tilbake med en trillekoffert. Gutten startet en strabasios ferd oppover rampen. Med ekstra vekt av kofferten, mistet han fotfeste på den glatte overflaten og skled bakover hver gang han tok et skritt. En ansatt trøstet og oppmuntret. Sokkene måtte av, grepet på kofferten endres, tyngdepunktet lenger frem. Etter flere forsøk kom han seg opp på toppen, rød i ansiktet, med tårer på kinnet og et strålende smil! Straks forsvant flere barn ut av rommet, men kom tilbake med det de fant av vogner og gikk tog gjennom hinderløypa.

Barnas initiativ må lyttes til, så det ikke bare blir de voksnes prosjekt. Nordtømme (2015, s.12) påpeker viktigheten av å være åpen for det overraskende og improviserte i barnehagen, da det

forhåndsdefinerte kan være til hinder for barnas spontanitet, utforskning, mestring og det å skape mening og meningsfulle relasjoner. Barnas initiativ må ikke sees på som noe annet, en kontrast eller motpol, til de ansattes visjon av hvordan noe skal fungere. Det er et tilleggsperspektiv, som skal verdsettes og lyttes til (Lunde, 2018, s.120).

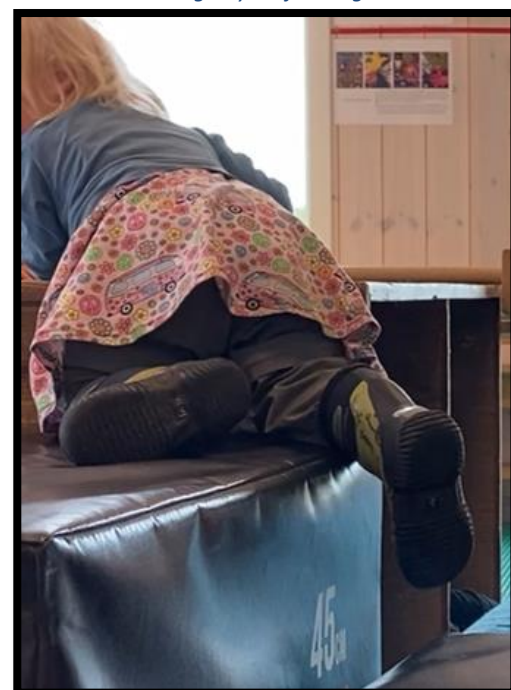
Hvordan kan tilrettelegging for differensierte motoriske utfordringer i innemiljøet bidra til nysgjerrig lek for de yngste barna?

Tilbakeholdenhet for å la barna ta med seg leker inn på klatrerommet, var like hemmende for den nysgjerrige leken, som fraværet av personalet var i oppstarten av prosjektet. Så snart vi bestemte oss for å «skrote» regelen, oppdaget vi hvordan lekene ble rekvisitter i en stadig mer kreativ utforskning. I tillegg til barnevognene har vi sett dem gå hinderløype med puter som holdes på strake armer over hodet, de har brukt baller og lekedyr og noen klatrer med gummistøvler på. Det har også vist seg at det å gi oppgaver som er litt for vanskelige for ett barn, ofte resulterer i at barna starter et samarbeid for å løse den, for det som ikke kan løftes av en, kan kanskje løftes av to?

Det er en stor oppgave å balansere sikkerhet og utfoldelse (Kleppe et al, 2020, Roland & Evertsen-Stanghelle, 2018, s. 184), men med alt vi vet i om fordelene, har vi etisk ansvar for å oppmuntre og støtte barnas nysgjerrige, kroppslige lek. Det er lett å begrunne ensformige og lite utfordrende miljøer med sikkerhetsargumenter, men det bør ikke være den rådende diskursen. Vi tilrettelegger for løping på avdelingen, klatring på bordene og lek i trapperommet og står sterkere i faglige begrunnelser om hvordan våre avgjørelser påvirker barnas utvikling. Vi vurderer og støtter barnas risikolek og løfter opp problemstillinger vi møter i hverdagen. V har oversikt over barnas styrker og behov, noe som gjør at vi kan differensiere og sørge for at barna ikke bare er i et forsvarlig miljø, men også utfordres (Osnes, 2020, s. 136). Kleppe med flere (2017, s. 379) antyder at risikoleken kommer etter hvert som barna blir eldre. Hos oss ser vi akkurat nå stadig flere av Sandseters

støvler gir nye utfordringer!

Å bære gjenstander utfordrer balansen

(2007) kategorier for risikolek. Har våre ett- og to-åringer gått et skritt videre fordi de har fått mulighet til å utforske, bli trygge og øve i et kjent, differensiert miljø. Kanskje er nysgjerrig lek *forstadiet* til risikoleken?

Det er godt mulig at barna valgte seg andre rom og at de ansatte fulgte etter, men vi må også ta høyde for at barna ikke gikk inn dit fordi det ikke var voksne der. Rom uten voksne blir «døde» rom. Ved å velge å ta ansvar og engasjere oss, får vi mulighet til å observere, endre og delta.

Klatrerommet, slik det ser ut i dag.